

PTUJSKI LIS

K 40—
20—Ured.
Ptuj, S.
rotov.
Rokopisi

Politično gospodarski tednik.

Štev. 13

Ptuj, 27. marca 1921

III. letnik

Našim naročnikom smo doposlali opomine za naročnino. Mnogi so se resnemu pozivu odzvali, mnogi ne.

Proti poslednjim bomo morali rabiti zadnje sredstvo — sodno pot. Krivi si bodo sami, kajti mi smo bilo zelo, zelo potrpežljivi.

Upravništvo.

Cvetna nedelja - Velika noč.

Hosana je klicalo izraelsko ljudstvo na cvetno nedeljo Izveličarju, a čez nekaj dni: križajmo ga! Izveličar pa je prenesel tudi sramotenje in križanje, a s svojim vstajenjem zmagovalno pokazal, da je njegovo delo neminljivo, ki se ne da streti s človeško silo.

Nekaj podobnega doživljamo te dni. Veselja pijana tržaška množica, nahujskana po brezvestnih fašistih, je na cvetno nedeljo slovesno sprejela vladne zastopnike italijanske, ki naj bi javno proglasili priklopitev po veliki večini slovanskega Primorja k Italiji.

Slovansko ljudstvo je pa mrko gledalo to slavlje, njegovo srce je presunil znovič meč žalosti, ker dobro ve, da vse to naznanja zanj dneve trpljenja.

Pa ne samo primorskih Slovanov, tudi njihove brate po širni Jugoslaviji je presunil ta dan meč žalosti. Zakaj tudi mi čutimo kot dobri bratje in sestre ono veliko trpljenje, katero je zadelo naše rojake pod italijansko oblastjo.

Po vsej širni Sloveniji in dalje po Hrvaški smo na cvetno nedeljo hoteli tudi javno pokazati svojo žalost nad neusmiljeno

Izvolitev monsignora Bulića za častnega člana ptujskega muzejskega društva.

Na občnem zboru Muzejskega društva v Ptuj, ki se je vršil dne 12. marca 1921, je utemeljeval tajnik g. V. Skrabar odborov predlog, naj se imenuje don Franc Bulić za častnega člana našega Muzejskega društva. Izvajal je: Odbor našega društva je v zadnji seji enoglasno sklenil, predlagati danes zborujočemu občnemu zboru, naj imenuje don Franc Bulića, ravnatelja državnega muzeja v Splitu v Dalmaciji, za častnega člana. V kratkih potezah bom orisal starčka don Frana, kakor ga imenujejo Dalmatinci.

Don Fran Bulić je bil rojen v Vranjici med Splitom in Salono 4. oktobra leta 1846. obhaja torej v jeseni svoj 75. rojstni dan. Določili so ga za duhovski stan. Kmalu nato, ko je dokončal svoje študije, je bil imenovan kot posvetni duhovnik za gimnazijskega profesorja v Splitu, kjer je deloval mnogo let kot učitelj in bil pozneje imenovan tudi za gimnazijskega ravnatelja.

Zelo zgodaj pa se je že docela posvetil študiju splitskih in salonskih starin ter jugoslovanske zgodovini sploh. Po svojih izvrstnih raziskavanjih posebno na polju starokr-

usodo, ki je zadela naše rojake. Priredile so se veličastne žalne manifestacije v Ljubljani, v Zagrebu, v središčih Slovencev in Hrvatov, da izrazijo ne samo svojo žalost in sočutje, nego tudi javno protestirajo proti krivični zasodbi naših krajev.

Tudi manjši kraji niso zaostali. V Ptuj se je vršilo žalno zborovanje pred mestno hišo. Udeležila se ga je šolska mladina s svojimi učitelji, udeležila so se ga razna društva, prisostvovalo je na stotine ljudstva, iz Maribora pa so prihiteli Sokoli na konjih. Zborovanje je otvoril predsednik Jugoslovanske matice v Ptuj dr. Kotnik. Mestni gerent dr. Senčar je v jedrnatih besedah ožigosal zahrbtno in krivično ravnanje italijansko, ki je zaslužilo toliko tisoč naših najboljših, najzavednejših bratov in sester. Prof. Sovre pa je v pesniški obliki primerjal naše zaslužne brate pepeluški, kateri se pod neusmiljeno mačevo hudo, hudo godi. Ali pride čas, ko se pojavi na vzhodu na belem konju zmagovit vitez Jurij, ki osvobodi pepeluško hude mačehe. Misel osvobojenja in zedinjenja naj živo bdi v prsih vsakega zavednega Slovenca. Odrasli naj z neumornim delom krepijo naše stanje, mladina pa naj na tem trdnem temelju izvrši častno narodno nalogo.

Ako stori vsak svojo dolžnost, mora priti tudi za naše zaslužne brate velika noč, dan vstajenja, dan osvobojenja. Ta dan pa ne bo le za nje dan vstajenja, nego tudi za nas. Saj mi brez odtrganih bratov ne moremo živeti popolnega življenja. Čutiti se moramo tudi mi tolike časa teptane, nesvobodne, dokler ne zasije vsem nam dan svobode, dokler se ne uresniči Gregorčičeve besede: „Bog živi vse Slovence, pod streho hiše ene!“

ščanske arheologije si je učeni duhovnik pridobil svetoven sloves. Trud svojih raziskavanj je objavljaval v 39 letnikih časopisa „Bulletino archeologico di storia Dalmata“, ki sedaj izhaja v hrvaškem jeziku. Poročila in članke izpod njegovega peresa najdemo skoraj v vseh strokovnih evropskih listih. Pred mnogimi leti je bil tudi imenovan za ravnatelja državnega muzeja v Splitu; kratko pred izbruhom svetovne vojske je bilo zgrajeno pod njegovim vodstvom krasno muzejsko poslopje v Splitu. Sedaj postavljajo in razvrščujejo pod njegovim vodstvom in s pomočjo dr. Abramića, ki je nam vsem dobro znan, tam velikanski antični material. Ta muzej bo poleg muzeja v Sarajevu izmed najboljših v naši državi. Da se je ohranila Dioklecijanova palača v Splitu, se imamo tudi Buliću zahvaliti. Izmed njegovih znanstvenih del naj navedem hronotakso splitskih škotlov, opis grobne plošče hrvaške kraljice Jelene, ki jo je sam našel, opis svetovnoznanih bazalik v Saloni in pred kratkim izkopanih v Monasterinu. Po svojih znanstvenih raziskovanjih je prišel pač z vsemi možmi svoje stroke v sedanji dobi v dotiko in ne bo menda zgodovinarja, kateremu Bulićevo ime ni ravnatoko znano kakor Mommsenovo. Bulić obvlada skoraj vse svetovne jezike in je prišel v dotiko skoraj z vsemi evropskimi narodi. Postal je kozmopolit, ki posebno radi znanosti

Elektrifikacija dravske doline.

Dr. Ing. Král.

(Konec.)

Da se zasigura vsaj pretežni del glavnice 40 milijonov kron, ki bode potrebna za izvršitev razdelilnega omrežja, predlagajo strokovnjaki tudi povsem opravičeno, da mora vsak, kdor hoče dobiti električen tok, zagamčiti, ali neposredno vplačati delež na temeljne delnice, in sicer:

1. Za vsako žarnico 1000 K.
2. Za vsako priklopljeno konjsko silo 2000 K.

Ta znesek se upiše enkrat za vselej in pride do obrestvovanja, ko bode zagamčena prvotnim delnicam določena dividenda. Povsem opravičeno se bode pač zahtevalo od vsakega, kdor se priglasil kasneje, da vpiše znatno večji delež.

Instalacijo na lastnem posestvu si mora vsak posestnik plačati sam. Po današnjih cenah pride en izvod za eno svetilko približno na 450 K. Drobnji motorji, 3 do 5 konjskih sil, ki pridejo v poštev za malo obrt in za poljedelsko-gospodarske namene, stanejo danes 14.000 do 16.000 K. Taki drobnji motorji so tudi tako urejeni, da se dajo prenašati na razna mesta vporabe. Manjši poljedelci si take motorje lahko nabavijo skupno. Je pač umljivo, da se pri večji izrabi enega takega motorja bode zahteval nekoliko višji pavšal na leto, ali nabavne stroške in obvezne vpise temeljnih delnic si posestniki razdele med seboj, tako da na posameznika odpade le del vseh nabavnih stroškov. Na ta način postane produktivnost električne sile dostopna najširšim slojem prebivalstva.

Zanima nas še, v kakem razmerju bodo

obžaluje, da je nesrečna svetovna vojna različne evropske narode tako razdvojila. Politično se Bulić ni posebno udeleževal. Leta 1908 je bil sicer proti svoji volji izvoljen za poslanca mesta Splita v nekdanji avstr. državni zbor, toda svojega mandata nikoli ni izvrševal. Z dietami (20.000 K) je ustanovil stipendijo, kar posebno lepo osvetljuje njegov nesebičen, blag značaj. Poslali so ga tudi k mirovnim pogajanjem v Pariz. S prejšnjim predsednikom republike Poincaree ga veže dolgoletno prijateljstvo. S tem je Bulić mnogo dosegel, posebno pa to, da je ostala večina otokov v Jadranu v naši državi. Svojega umrlega prijatelja, velikega jugosl. škofa Stroßmayerja, ki je več kakor 30 let hodil v sosedno Rogaško Slatino, tudi v tem posnema, da vsako leto pride v ta biser naše dežele. Tudi v našem mestu ni več tujec. Večkrat je šel v Ptuj in se je informiral o delovanju našega društva. Jeseni lanskega leta je pozdravil naš odbor starčka učenjaka v Ptuj. Na kratko še končno omenim, da je Nj. kr. Veličanstvo prestolonaslednik Aleksander odlikoval Bulića z redom Sv. Save II. razreda. Našemu društvu bo tedaj le v čast, če bo smelo šteti monsignora Bulića med svoje; zato predlagam, da se za vezilo k doseženemu 15. lustru imenuje Don Franc Bulić za častnega člana našega Muzejskega društva.

cene za električno energijo (luč in gonilno silo) napram energijam, ki jih prebivalstvo sedaj uporablja.

Z enim litrom petroleja, ki stane danes 24 K, gori manjša svetilka približno 20 ur, večja samo pribl. 12 ur. Ena ura razsvetljave z manjšo svetilko stane torej K 1-20, z večjo svetilko 2 K. Ako gori taka svetilka tekoni celega leta povprečno samo 2 uri na dan (pozimi več, poleti manj), stane taka, gotovo zelo pomanjkljiva razsvetljava letno 800 do 1400 K. Ako uvažujemo še nevarnost ognja, nesnažnost in težave pri nakupu petroleja, so velikanske prednosti električne razsvetljave nad vse jasne.

In gonilna sila? Ako ima kdo parni stroj v obratu, stane danes 1 konjska sila na uro samo na premoğu in mazilih 250—300 K ali KW pribl. K 3-50 na uro. Motorji na bencin, ali na mineralno olje stanejo dvakrat toliko t. j. povprečno 7 K na uro. Naše električno podjetje zamore po dosedanjih kalkulacijah oddati 1 KW na leto za 5000 K. Ako ima kdo svoje motorje 2000 ur na leto v obratu (t. j. 250 dni po 8 ur ali 200 dni po 10 ur) stane njega 1KW ura K 2-50.

Vsi navedeni stroški in iz njih izvajane cene so pač izračunani na podlagi sedanjih draginskih razmer za najneugodnejše pogoje izvrševanja in oddaje toka. Ako bi se naša valuta zboljšala, zboljša se s tem tudi cena toka na Fali, ker je največji del investiranega kapitala vknjižen v Švici v švicarskih frankih, in obrestovanje se vrši tudi v švicarskih frankih. Nadaljno znižanje cen bi bilo mogoče, ako bi se že v prvem času prijavilo čim največ odjemalcev in tako bi se čim največ temeljnih akcij vplačalo v gotovini. Čim več umevanja bode našlo velepomembno podjetje pri vsem prebivalstvu celega zainteresiranega ozemlja, temveč koristi bode od tega imel vsak posameznik in ž njim vsa domovina. **Največji in neoprostljivi pogrešek bi pa bil, ako bi vsled nerazumevanja domačega prebivalstva prišlo do tega, da bi se Falska električna energija preko domačih krajev prenašala daleč proč — morda celo čez državno mejo.**

Pred občinskimi volitvami v Sloveniji.

(Nadaljevanje in konec.)

Volilni imeniki. Tokrat isti, kakor so bili za volitve v konstituanto. Reklamacijskega postopanja ne bo.

Prve občinske volitve se bodo vršile na podlagi volilnih imenikov, kakor so bili pravomočji pri zadnjih volitvah v konstituanto. Novi volilni imeniki se torej ne bodo izdelovali in in tudi ne bo novega reklamacijskega postopanja. **Volilci bodo torej vsi oni, ki so volili zadnjič pri volitvah v konstituanto.** Naredba določuje, da sme deželna vlada odrediti sestavo novih volilnih imenikov le v tistih občinah, kjer je vpisanih malo volilcev. Volilni imeniki se bodo seveda sestavili tudi za vse občine, ki so še le pripadle k naši državi (n. pr. Logatec). Ker za te prve občinske volitve reklamacijsko postopanje odpade, bo smel vsak volilec v uradnih prostorih (občinski prostor) ob času, ko bodo volilni imeniki razgrnjeni (kar mora biti na občinski deski naznanjeno) od 9. do 11. ure, v občini, kjer je več kakor 2000 prebivalcev, tudi od 3. do 6. ure popoldne samo prepisati volilni imenik.

Kedaj bodo volitve?

Razpisane bodo sredi marca, vršile se bodo v drugi polovici aprila. Razpisane morajo biti vsaj 4 tedne prej nego se vršijo in mora razpis volitev biti nabit na občinski deski. Dan volitve v posameznih občinah določi politična oblast.

Volilne dolžnosti ne.

Vežanje list.

Dve ali več v isti občini vloženih kandidatnih list so lahko veže. Ker je volitev po proporeu, bodo v mnogih slučajih prišli ostanki posameznih list pri dodelitvi preostalih mandatov v poštev. Za ta slučaj lahko

dve ali več strank veže svoje liste tako, da ena ali druga odstopi svoj ostanek drugi stranki.

Kdo vodi volitve?

Volitve bo vodil posebni volilni odbor, ki bo sestavljen iz župana (ali enega občinskega svetovalca) kot predsednika, iz enega občinskega odbornika in iz po enega predstavnika ali namestnika kandidatnih list (torej tam, kjer bo naša JDS postavila svojo kandidatno listo, bo v volilnem odboru tudi en predstavnik JDS ali njegov namestnik). Volilni odbor je odgovoren za to, da se volitev vestno izvrši. Člani volilnega odbora ne smejo takrat, ko volilec voli, vplivati na volilčevo glasovanje. Politična oblast sme odposlati k volitvam na vsako volišče po enega zastopnika, ki mora paziti na to, da se ravna po zakonu, in ne sme pripuščati, da volilni odbor prestopa svoje področje. Upravičen je, tudi med volitvo odrediti odpomoč zoper nezakonitosti.

Točenje alkoholnih pijač na dan volitve in na dan pred volitvami je v vsej občini prepovedano.

Volišča. Volilo se bo s kroglicami.

V občinah, kjer je nad 800 volilcev, mora biti več volišč.

Volilo se bo, kakor pri volitvah v konstituante 28. nov., s kroglicami. Na škrinjici vsake stranke ali skupine bo prilepljena kandidatna lista. Okrajno giavarstvo določi, katera škrinjica pripada kateri stranki.

Z orožjem ali orodjem, porabnim za boj, ne sme nihče na volišče.

Določbe o postopanju volilnega odbora pa si naj vsi tisti, ki bodo prišli v poštev, prečitajo natančno v „Uradnem listu“. Bistveno se krijejo z določbami o postopanju vol. komisije pri volitvah v konstituanto.

V občinah, kjer je več volišč, mora župan eno volišče določiti kot glavno, na katerem se na podlagi volilnih spisov vseh volišč ugotovi skupni izid glasovanja.

Kako se razdele odborniška in namestniška mesta?

Skupna vsota oddanih glasov se razdeli z za eno zvišanim številom obč. odbornikov, ki jih je voliti. Če se pri delitvi pokaže ostanek, se mora dobljeno število zaokrožiti na prvo večje celo število, če ni ostanka, je dobljeno število zvišati za eno. Zadnje število je volilno število. S tem številom se razdele števila glasov, ki so jih dobile posamezne kandidatne liste. Tako dobljeno celo število pokaže, koliko obč. odbornikov dobe posamezne liste. Prvo preostalo odborniško mesto pripade stranki, ki je dobila največ glasov, ako njen preostanek presega polovico volilnega števila. Ako tega pogoja ni, se dodeli to mesto oni kandidatni listi, ki ima največji ostanek. Enako ostala nepopolnjena odborniška mesta.

Za vsako objavljeno kand. listo je izrečo toliko obč. odbornikov za izvoljene, kolikor jih je bilo po zgornjem računu dodeljenih, in sicer po vrsti, kakor so bili v kandidatni listi. Vsaki listi pripade tudi enako število namestnikov, kolikor ima izvoljenih odbornikov naprej v tekoči vrsti.

Povišanje stanovanjske najemnine.

Povišanje stanovanjske najemnine se izračuna po § 2 naredbe Deželne vlade za Slovenijo od 1. februarja 1920 tako-le:

1. Dognati je treba, kolik je najemnik plačeval najemnine 1. julija 1914. Ta najemnina se potem razdeli v dva dela:

a) na eni strani so zneski, koje najemnik plačuje kot odškodnino za občinske doklade (vodarina, najemninski davek), hišnika, v hišah s centralno kurjavo za kurjavo), rabo vrta, koncesije itd.,

b) na drugi strani ostala najemnina brez odbitka ostalih davkov in pristojbin. Ko smo določili ta dva dela celokupne najemnine, ki

jo je najemnik 1. julija 1914 plačal, lahko določimo dopusten povišek najemnine od 1. febr. 1921, ki zopet sestoji iz dveh delov:

1. iz izrednega povišanja in
2. iz rednega povišanja.

Če znesek pod točko b) določimo, potem je redno povišanje lahko izračunati in znaša za stanovanjske prostore 60%, za obrtne prostore 100% pod b) določene svote (na pr. če je znašala najemnina pod b) 10 K na mesec, znaša sedaj 16 K (60%) za stanovanje, če je znašala najemnina 50 K za obrtni lokal, znaša sedaj 100 K (100%).

Če hočemo določiti skupno svoto dopustnega povišanja najemnine, potem moramo še izredno povišanje najemnine pristeti. To povišanje obstoji iz:

1. na stanovanje odpadlih večjih stroškov za čiščenje, hišnika, poprave in kurjavo pri centralni kurjavi itd.;

2. na stanovanje odpadlega povišanja avtonomnih davkov: vodarine, najemnine, kanalizacijskih pristojbin;

3. na stanovanje do februarja 1921 odpadlih povišanj državnih davkov;

4. na stanovanje odpadlega povišanja obresti za hipotečne dolgove.

Redno povišanje najemnine je potem pristeti k izrednemu in ta svota je svota skupnega dopustnega poviška najemnine. V splošnem bo povišanje najemnine znašalo več kakor 60% najemnine od 1. julija 1914, ker izredno povišanje najemnine, kakor je iz navedenega razvidno, zelo obremenjuje stanovanjsko najemnino.

Gospodar pa mora na zahtevo strankam predložiti obrazložbo svojih zahtev po povišanju najemnine, da se stranka lahko prepriča, če je zahteva postavno upravičena.

Gospodarstvo.

Ne nakupujte preveč blaga! Položaj je, da je pričakovati v bližnji bodočnosti močan padec cen pri raznem blagu. V Angliji, Franciji, Švici in drugih zahodnih deželah so skladišča napolnjena industrijskih izdelkov. Valuta je v teh deželah tako visoka, da radi slabe valute v naših krajih ne morejo prodajati svojih izdelkov k nam. Tovarne delujejo naprej, kupcev ni, blago pa se kopiči. Vsled tega bo prišlo prav kmalu do prav znatnega padca cen. Svetujemo ljudem, da si naj nakupujejo le toliko blaga, kolikor ga res neobhodno potrebujejo.

Izvoz žita in moke. V lanskem letu je bilo do konca decembra izvoženo 5605 vagonov žita in moke in sicer 2874 vagonov pšenice in 2231 vagonov moke. V Avstrijo je šlo 3926 vagonov žita in moke.

Poiščite 20% bone. Tiste listke, ki ste jih dobili pri kolekovanju bankovcev v decembru 1019 (ko so Vam odvzeli 20%), poiščite, ker jih bodo davkarje kmalu zamenjale za denar. Listke, ki se glasijo na več kot 1000 kron, lahko proda vsak v bankah.

Dopisi.

Koncertna kavarna „Balkan“ Ptuj.

Vsak večer koncert

prvorazredne damske kapele „ZVEZDA“

J. Vučak, kavarar.

Odlikovanja. Z redom sv. Save V. razr. je odlikovan gimnaz. ravnatelj Fran Vajda v Ptuj, z redom Sv. Save IV. razr. pa skladatelj Risto Savin.

Za pisanko slovenskim bratom in sestricam v neodrešeni domovini je darovala šolska mladina trirazredne narodne šole vurberske 295 K. Pohvale vredno je to tembolj, ker so to večinoma darovi uboge viničarske in želarske dece. Učimo se od mladine narodnega čustvovanja!

Za Jugoslovansko Matico so darovale učenke III. razreda okoliške dekliske šole 72 K. Ob krstu Marjana, sinčka magistratnega tajnika g. Maté-ja, se je nabralo 420 K. Že-